

SINT JAN - BAPTIST In het licht van glas

Elisabethlaan 376, 8400 Oostende

De Sint-Janskerk werd gebouwd in 1932, in een neoromaanse stijl door architecten F. Van Welden en I. Hintjens. In 1933 werd de kerk ingewijd. Het is bouwkundig erfgoed sinds 2009. Binnenin vinden we een spant als omgekeerde scheepsromp, kruisgewelven en een kleurrijk tegeltafereel.

De glasramen zullen voor OPENKERKENDAGEN 2024 bijzonder in de belangstelling staan. De kerk is toegankelijk voor bezoek op zaterdag 1 juni in de namiddag vanaf 14.00 u tot 17.00 u. zondag 2 juni in de namiddag van 14.00 u tot 17.00 u. Er is iemand aanwezig om op eventuele vragen te antwoorden. Deze folder is een leidraad voor uw bezoek en bezichtiging van de glasramen. De tekst werd overgenomen uit de publicatie over de Sint-Janskerk door dr. Jean-Marie Lermyte en de parochieraad van Sint-Jan uit 1999.

Op zoek om deel te nemen aan OPENKERKENDAGEN 2024 1 en 2 juni rond het thema KNIPOOG NAAR HET ONMOGELIJKE: VERHALEN VAN LICHT EN KLEUR IN GLASRAMEN

De doopkapel

De achthoekige doopkapel linksachter als men de kerk binnenkomt heeft een diameter van 7,60 meter. Ze werd eind oktober en begin november 1973 omgebouwd tot weekkapel en biedt plaats aan bijna vijftig mensen. De eerste mis werd er opgedragen op 26 november 1973. Het hekken dat vroeger toegang gaf tot de doopkapel bestaat nog.

Dat ook de doopvont achthoekig is, is geen toeval. Acht is volgens Augustinus het getal der volmaaktheid, want zeven is het getal der schepping en acht dat der herschepping door Christus. De doopvont, nu ook altaar, is van zwart marmer van Yvoir en is een gift van Camiel Snauwaert. Het voetstuk werd gemaakt door François Duchateau & Fils, heeft een diameter van 102 cm, is nog 78 cm hoog, want sedert de verbouwing zit er ook 32 cm in de grond: de oorspronkelijke middenvloer van de doopkapel lag twee trappen lager. Voor die tijd stond de doopvont centraal, maar ze werd verplaatst door Roland Boury. Het koepeldekseel werd gemodelleerd door de Oostendse beeldhouwer Jan Verleye en begin 1934 in roodkoper uitgevoerd door de Meubelfabriek Claeys Gebroeders.

Op het moment dat de kuip van de doopvont ook als altaar in gebruik werd genomen, werden het dekseel en het smeedwerk van de doopvont weggenomen. Eerst was eraan gedacht om de doopvont naar de ruimte vóór het O.-L.-V.-altaar te verplaatsen.

De glasmozaïeken op het voetstuk hebben te maken met water. Vier tafereelen zijn identiek. Ze stellen Pison, Gichon (of Geon), Tigris en Eufraat voor (Genesis, 3: 10-14). Dat zijn de vier Paradijsrivieren, zo geheten omdat ze volgens de bijbel uit één stroom in het Eden ontspringen. Ze worden ook in verband gebracht met de vier evangelies en de vier kardinale deugden - voor- zichtigheid, matigheid, sterkte en gerechtigheid. Verder zien we vooraan te beginnen en rechts gaand:

- drie vissen vastgemaakt aan één ring, mogelijk een verwijzing naar de woorden die Christus sprak tegen Petrus, na de wonderbare visvangst: Wees niet bevreesd, voortaan zult ge mensen vangen (Lucas, 5: 10); de grote vis waarin Jona drie dagen en drie nachten verbleef (Jona, 2: 1-11);

- drie ineengeschakelde ringen, die geen begin en einde hebben en de H. Drievuldigheid symboliseren; een duif met olijftak in de bek, een verwijzing naar de zondvloed.

Nu wachtte hij [Noach] nog eens zeven dagen, en liet toen opnieuw een duif uit de ark los. Toen de duif tegen de avond bij hem terugkwam, droeg zij een groen olijftak in de bek. Toen begreep Noach dat het water van de aarde weggezakt moest zijn (Genesis, 8: 10-11).

De symbolen op de brandramen verwijzen naar uitspraken van Johannes de Doper. We zien van links naar rechts:

- een bijl in de wortels van een boom
- en vuur

want Sint-Jan zei tot de Farizeeën en Sadduceeën: Reeds ligt de bijl aan de wortel van de bomen. Elke boom dus die geen goede vrucht draagt, wordt omgekapt en in het vuur geworpen (Mattheus, 3: 10); - een wan (om het graan op te schudden), die verwijst naar deze woorden van Sint-Jan:

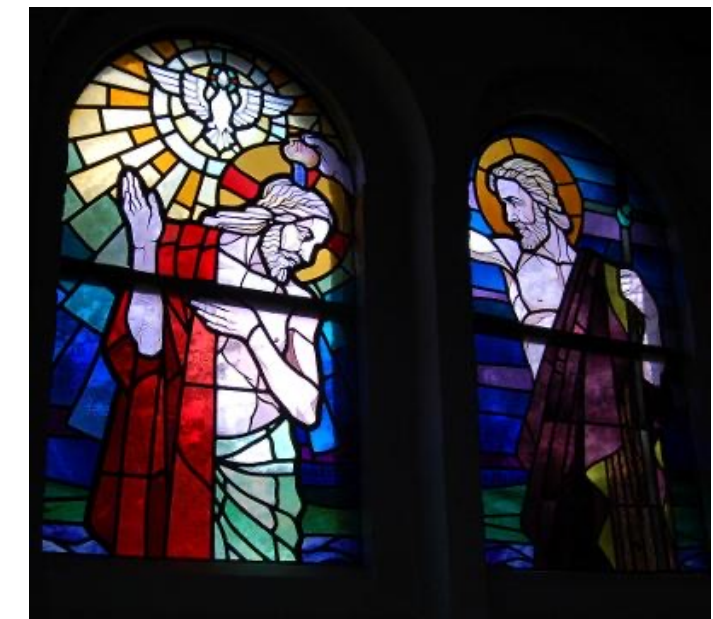
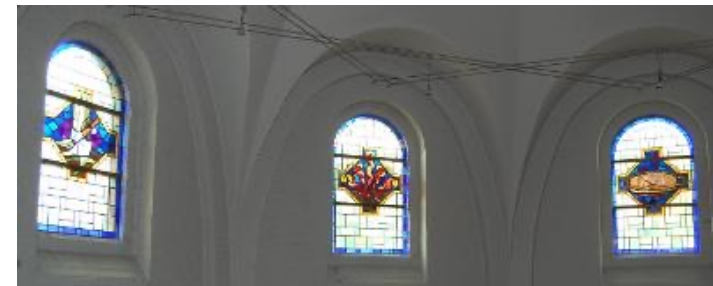
De wan heeft Hij in zijn hand en Hij zal zijn dorsvloer grondig zuiveren; Zijn tarwe zal Hij in de schuur verzamelen, maar het kaf verbranden in onbruikbaar vuur (Mattheüs, 3: 12); een sandaal, want hij sprak de woorden uit: Hij die na mij komt, is sterker dan ik, en ik ben niet waardig Hem van zijn sandalen te ontdoen (Mattheüs, 3: 11); de letters AM en XP zijn respectievelijk een Maria- en een Christusmonogram;

- Het doopsel van Jezus Christus door Sint-Jan de Doper in de Jordaan (dubbelraam)

De maker van deze brandglazen, die origineel zijn en van 1933 dateren, is zoals gezegd de Bruggeling Louis Van Walleghem. D.d. FR G. op het dubbelraam verwijst naar de schenkers: de broers Ghesquière. De voorzetramen aan de buitenkant van het gebouw werden in de zomer van 1997 geplaatst en moeten de koude weren.

Op het tabernakel stelt het keramieken tafereel een kelk met daarop de neerdalende H. Geest voor. Het is een werkje van de Oostendse kunstenaar Pol Vermeire.

Het plaasteren Mariabeeld met kind Jezus is werk van Pierre Boury. De koperen duif die het smeedijzer van de doopvont bekroneerde, is nu aangebracht in de muur rechtsboven het Onze-Lieve-Vrouwebeeld. Het harmonium werd geschenken door het echtpaar J. Camerlynck-Vanneste uit Roselare.

V.U. Kerkfabriek Sint-Jan, Elisabethlaan 376, Oostende

HET PORTAAL

Rechts in het portaal zitten twee brandramen. Op de ene 'wijst' de hand Gods naar het walmende wierookvat; de hand of arm die uit de wolken steekt, als verwijzing naar God, komt al in de catacombentijd voor. Op het andere staat de Latijnse tekst Domum Dei decet sanctitudo sponsum ejus Christum adoremus in ea, wat - vrij vertaald - betekent: De heiligheid van Gods huis vereist dat wij er Christus aanbidden. Men kon vroeger via de deur links rechtstreeks de doopkapel bereiken, want in vroegere tijden, lang voor de bouw van de Sint-Janskerk, mochten ongedoopte kinderen de kerk niet binnen.

De brandramen

In de eigenlijke kerkruimte vinden we slechts in de kruisbeuken en achteraan de kerk figuratieve glasramen. De andere bestaan uit gekleurd glas-in-lood.

De enige originele brandramen zijn die achteraan in de kerk, in de doopkapel en in het portaal. Ze zijn van de hand van Louis Van Walleghem uit Brugge.

Op de zes brandramen achteraan zien we van links naar rechts:

- een missionaris en twee zwarten;
- Onze-Lieve-Vrouw van Afrika met kind Jezus / een kerkgebouw / palmbomen;
- Christus met opgestoken rechterhand en wereldbol in de linker- hand. Bovenaan dat raam vier Griekse letters die samen een Christus-monogram vormen;
- paus Pius XI, met tiara op het hoofd, schrijfveer in de rechterhand en tekstrol in de hand waarop staat Quadragesimo Anno. Deze encycleek (1931) refereerde naar, en actualiseerde de veertig jaar eerder verschenen encycleek Rerum Novarum van paus Leo XIII. Bovenaan twee gekruiste sleutels en in de top de tiara;
- kelk en hostie / de Sint-Pietersbasiliek van Rome, op een rots gebouwd / golven en rotsen;
- marcherende KAJ'ers met vlag.

Op het linkse venster staan de schenkers: D.D. Alumni scholae Par. D.d. staat voor Dono dedit, wat gift van betekent. In dit geval: geschonken door de leerlingen van de parochieschool. Aanvankelijk werd eraan gedacht om op deze zes ramen de zven sacramenten af te beelden. Boven deze vensters zitten er drie rosassen, het middenste met een kruis, de twee andere met een iden tiek hoofd.

Aan beide kanten van het hoofdkoor zitten een enkel venster, en een soort tweelingvenster bekrond met een rosas. In de rosassen leest men de Christusmonogrammen. Rechts gaat het om de Griekse letters chi (X) en rho (P). De letters IHS, links, staan in het Latijn voor Iesus Hominum Salvator, Jezus redder der Mensen, maar waren oorspronkelijk de verkorte vorm van de naam Jezus in het Grieks. Boven de twee zijaltaren bevinden zich telkens twee vensters. Al deze vensters werden ontworpen, gemaakt en tussen kerstmis 1970 en eind januari 1971 geplaatst door Camiel van Walleghem uit Brugge, zoon van Louis.

De huidige apostelramen

in de kruisbeuken werden geplaatst tussen 19 december 1974 en 6 januari 1975 en voor het niet-gesubsidieerde gedeelte bekostigd door de geestelijkheid, de leden van de kerkfabriek en een parochiaan. De oude apostelramen waren op veel plaatsen gebroken of gebarsten, vooral aan de zuid-westkant; naar de namen van Mattheus (toen met staf en rol) en Jacobus Minor (toen met bijl) had men zelfs het raden. De nieuwe apostelramen werden getekend door Camiel Van Walleghem. Pastoor Plasman adviseerde en deed dat in nauwe samenwerking met Gilbert Moerman, de toenmalige voorzitter van de kerkfabriek. Omdat Van Walleghem te duur uitviel, werd voor de uitvoering en de plaatsing een beroep gedaan op glazenier L. Hubrecht uit Sint-Kruis-Brugge. Van deze de grootste ramen (midden) 5,44 m, de klein- twee reeksen meten ste (zijkant) 3,75 m.

De twaalf apostelen worden alleen d.m.v. hun attributen, dus symbolisch, voorgesteld. Judas de Verrader heeft geen glaasraam gekregen. Dat werd - zoals wel meer gebeurt - handig opgelost door Sint-Paul, die niet een van de twaalf apostelen was, een glas- raam te geven. Met opzet staan Sint-Petrus en Sint-Paulus rechtover elkaar in een groot venster en staat Johannes, als de leerling die Jezus het liefst was, dichtst bij het altaar. Door de namen van de apostelen te vernederlandsen, wilde men meer het verband leggen met de huidige naamgeving: bv. Matthijs i.p.v. Mattheüs, Bart i.p.v. Bartholomeus, Peter i.p.v. Petrus. Deze twaalf ramen zijn moderner dan hun voorgangers en vertonen een zelfde structuur. Er werd kathedraalglas gebruikt voor het motief, de kop en de voet, en antiekglas voor de boorden. De symbolen hebben telkens een paarse of blauwe achtergrond, omgeven door een blauwe, respectievelijk paarse band. Let erop hoe heel wat symbolen verwijzen naar de marteldood van de apostelen of naar andere elementen uit hun leven.

We beginnen met de vensters aan de kant van het orgel.

De adelaar, slang en beker verwijzen naar de apostel en evangelist Sint-Jan. Hij was een jongere broer van Sint-Jacob en wordt de adelaar bijgenaamd omwille van de hoge vlucht die zijn geschriften nemen. Eens wilde men hem de gifbeker doen drinken, maar uitgerekend hij is de enige apostel die niet de marteldood stierf. Zijn feestdag valt op 27 december.

De bisschopsstaf, tempel, tekstrol en stenen onderaan slaan op Sint-Jaak de Mindere. Hij was de eerste bisschop van Jeruzalem. Hem wordt een brief toegeschreven met een vrij losse aaneenrijging van spreken en vermaningen. Hij werd van de tempel naar beneden geworpen en daarna met stenen doodgegooid. Hij wordt samen met Filip op 3 mei gevierd.

De sleutels, de haan en het omgekeerde kruis zijn de overbekende symbolen voor Sint-Peter. Hij kreeg van Jezus de sleutels van het rijk der hemelen en verloochende hem drie keer voor de haan kraaide. Hij wilde niet sterven zoals zijn meester en werd gekruisigd met het hoofd naar beneden. Hij en Sint-Paul worden op 29 juni herdacht.

Het andrieskruis heeft te maken met Sint-Andries, de broer van Sint-Peter. Hij werd op een X-vormig kruis gemarteld en gedood. Zijn feest valt op 30 november.

De bedelaarsstaf met schelp en de (gele) bliksemschicht zijn de attributen van Sint-Jacob de Meerdere. Hij was een broer van Sint- Jan. Omwille van hun hevig karakter werden ze 'de donderzonen' genoemd. Hij was de eerste apostel die de marteldood stierf. Zijn lichaam werd volgens de overlevering begraven in het Spaanse Compostella, dat daardoor een groot pelgrimsoord werd. Zijn feestdag is 25 juli.

De tekstrol en knots verwijzen naar Sint-Judas, eigenlijk beter bekend onder de naam Thaddeus, niet te verwarren met Judas de Verrader. De afgebeelde Judas wordt een korte brief toegeschreven. Hij werd met een knots doodgeslagen. Hij wordt samen met Simon op 28 oktober herdacht.

Aan de noordkant bekijken we de vensters van rechts naar links.

Het mes symboliseert Sint-Bart, die levend werd gevild (met een mes). Hij wordt op 24 augustus gevierd.

Het gewone kruis, de hamer en de nagel verwijzen naar Sint- Filip, die de marteldood aan zo'n kruis stierf. Zijn patroonsfeest valt samen met dat van Sint-Jaak de Mindere op 3 mei.

Het zwaard en de brief hebben betrekking op Sint-Paul, oorspronkelijk een christenvolger. Hij is vooral gekend voor zijn brieven. Hij werd in 67 in Rome met het zwaard onthoofd. Hij en Petrus worden op 29 juni herdacht.

De mens-met-vleugels, het Heilig Evangelieboek en zwaard verwijzen naar Sint-Matthijs (Mattheus).

De mens-met-vleugels is zijn attribuut als evangelist. hij werd met het zwaard om het leven gebracht. Zijn feestdag valt op 21 september.

De spies en de banderol met de bekende tekst Mijn Heer en mijn God verraden de symbolen voor Sint-Tom. Deze woorden sprak hij uit toen hij, 'ongelovige Thomas', de kruiswonden van Jezus zag. Hij werd met de spies om het leven gebracht. Nu valt zijn feest op 3 juli (vroeger op 21 december).

De zaag is het attribuut van Simon de Zeloot, want hij zou door-midden gezaagd zijn. Zijn feestdag is 28 oktober.

De ramen aan de zijkant van het schip werden begin mei en begin juni 1976 vervangen door Hubrecht. De rosassen één per dubbelraam verwijzen naar Sint-Jan. Afwisselend zien we een lammetje met het kruis en de letters 'JB', wat staat voor Sanctus Johannes Baptista. Bij de bouw van de kerk was het de bedoeling het leven van Sint-Jan op de brandramen van het schip uit te beelden, maar zover is het nooit gekomen.

In 1984 en 1985 werden telkens twee brandramen en eind 1987 de laatste vier vensters in de kruisbeuk vervangen. Het werden dit keer non-figuratieve ramen, ontworpen, gemaakt en geplaatst door Guy Delodder uit Brugge.

Wat bijzonderheden nu over de oorspronkelijke brandglazen.

Op twee na waren de oorspronkelijke ramen in het koor en de kruisbeuk figuratief. Ze werden in 1933 gemaakt door glas- schilder Achille Van Doorne uit Gentbrugge. Behalve de twaalf apostelen werden ook voorgesteld: het Laatste Avondmaal, de Eucharistie, de Communie, Calvarie, Christus onder de arbeiders, Onze-Lieve-Vrouw, Sint-Jozef, Sint-Anna, Sint-Antonius, de pas- toor van Ars, H. Carolus Borromeus en de H. Theresia. Misschien had pastoor Houdmont een speciale affectie voor Jean-Marie Vianney (1786-1859) die in 1925 werd heilig verklaard, want toen de kerkfabriek voor het eerst beraadslaagde over de bouw van deze Sint-Janskerk, noteerde hij in het Liber Memorialis.

Van de apostelen werden niet alleen de attributen, maar ook de figuren zelf afgebeeld. Ook de volgorde van de apostelen en sommige symbolen verschilden. Aan de kant van het orgel stonden Mattheus, Andreas, Petrus, Paulus, Jacobus Minor, Jacobus Major en aan de noordkant Johannes, Bartholomeus, Thaddeus, Thomas, Philippus en Simon.

Van Doorne had voorgesteld om in de vensters van de twee wandelgangen de kruisweg af te beelden, afgewisseld met emblemen uit het passieverhaal. Kort daarop kwam het echter tot een conflict tussen pastoor en glazenier. Van Doorne werd afgedankt en Louis Van Walleghem zette het werk verder, maar van dit passieverhaal was geen sprake meer.

